

HÁMORI HANNA

GRAZ 2003 – EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA

Európa Kulturális Fővárosának ötlete Melina Mercouritól származik. Az egykori görög Kultúrminiszter meggyőzte az Európai Unió Minisztertanácsát, hogy megvalósítsák elképzelését egy-egy európai város kulturális reflektorfénybe helyezéséről egy-egy évre. A szándék az Európai Unió államok városainak egymáshoz való közelebb hozása, a kulturális együttműködés fejlesztése volt, és a gazdaság, a politika, de főleg a kultúra területén az egyesülési folyamatok elősegítése.

A dolgok megváltoztak, mióta Athént Európa első Kulturális Fővárosának választották 1985-ben. Míg a programok orientációja a kezdeti években nem volt egészen egyértelmű, a ma Kultúrfővárosa olyan eseményeket kínál, melyek képesek lokális, regionális és nemzetközi identitást létrehozni. Eseményeket, melyek nagy művészeti, szociális, kultúrpolitikai és gazdasági jelentőséggel bírnak. Wolfgang Lorenz, a Graz 2003 – Európa Kulturális Fővárosának intendánsa szerint a millennium után a Kultúrfőváros nem csak egy hely, ahol egy éven keresztül kultúra van, hanem inkább egy toposz, melynek célja, hogy európai kulturális többlet-értéket hozzon létre.

Az Európa Kulturális Fővárosa címre a jelenlegi szabályozás szerint bármely EU tagállam bármely városa jelentkezhet. A brüsszeli döntőbizottság évekre előre kiválasztja azokat az országokat, ahonnan a majdani Kultúrfővárosok kikerülnek. A pályázni kívánó városok először nemzeti szinten méretetnek meg, és Brüsszelben születik meg a végső döntés. Arról is, hogy elfogadják-e a programot.

Európa Kulturális Fővárosának a költségvetése több forrásból adódik össze. Ezek Graz esetében a következők voltak: legtöbbit a várostól és Steiermark tartománytól kapott a Kultúrfőváros, ezen kívül az államtól, természetesen az Európai Uniótól, különböző szponzoroktól, és a saját bevételekből (belépőjegyek, publikációk, stb.) jött össze a teljes büdzsé.

2005-től megváltozik a szabályozás, attól kezdve ugyanis minden évben egy további, az Unión kívül álló város is megkaphatja a megtisztelő címet. Az EU-n kívüli országok illetve városok számára jelenleg az Európai Kulturális Hónap megrendezésének lehetősége adott, amely címmel 2003-ban a megalapításának 300. évfordulóját ünneplő Szentpétervárt tüntették ki.

2000 óta évente nem csak egyetlen Kulturális Fővárosa lehet Európának: abban az évben kilenc város ünnepelhetett egyidejűleg ilyen kitüntetett módon az ezredfordulót, és az elmúlt két évben is két-két városnak kellett osztozkodnia. A jövő évben Genovára és Lillé-re, azt követően pedig az írországi Cork városára lesz érdemes odafigyelnünk.

Az elmúlt pár év tendenciája azt mutatja, hogy Brüsszel igyekszik inkább kisebb városokat, az adott ország méret szerinti második-harmadik városának jelentkezését elfogadni.

Egy másik újkeletű trend a Kultúrfővárosok történetében az Európai Unió egy ifjúsági programjával való együttműködés. Az elmúlt évben Salamanca és Brügge, idén pedig Graz adott lehetőséget európai fiataloknak, hogy az Európai Önkéntes Szolgálat keretén belül részei és részesei legyenek a Kultúrfőváros szervező és lebonyolító csapatának.

Az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) az EU ifjúsági programjának egy része, mely európai (nem csak EU országokból származó) fiataloknak nyújt lehetőséget külföldön dolgozni né-

hány hétre vagy hónapra, de maximum egy évre. Jelentkezni 18 és 25 éves kor között lehet, bármilyen, nem feltétlenül szakmába vagy tanulmányi irányba vágó munkára, angol vagy az adott ország nyelvének ismeretével.

A jelentkezési procedúra a következő: valamely szervezet (ún. EVS fogadó-szervezet), amelynek szüksége van extra munkaerőre, megpályázza az EU-nál, hogy az EVS keretén belül meghatározott időre önkéntest/önkénteseket fogadhasson. Amennyiben elfogadják a pályázatot, az adott munkalehetőség felkerül az EVS megpályázható munkalehetőségei közé.

A másik oldalon állnak az ún. EVS küldő szervezetek, melyek figyelik az aktuális ajánlatokat, és amennyiben olyat találnak, ami a régió fiataljai számára érdekes lehet, megpályázzák az EU-nál, hogy az adott munkalehetőségre önkéntest, önkénteseket küldhessenek. Ha az ő pályázatukat is elfogadják, akkor a küldő szervezet meghirdeti a munkát a potenciális pályázó közönségnek. Utolsó aktusként a fiatal, aki szívesen vállalkozna egy ilyen önkéntes szolgálatra, beküldi a pályázatát a küldő szervezetnek, amely aztán továbbküldi ezt az EU-nak és a fogadó szervezetnek, és ez utóbbi kiválasztja a legmegfelelőbbeket a beérkezett pályázatok közül.

Az EVS önkéntesek a fogadó szervezettől nem kapnak fizetést. Az Európai Unió biztosítja számukra a megélhetést, ami a Grazban dolgozó fiatalok számára a következő jutattásokat jelentette: szállás, biztosítás, az első odaút és az utolsó visszaút költségeinek fedezése, nyelvoktatás, bérlet a tömegközlekedésre, ételpénz, zsebpénz, valamint érzelmi-személyes támogatás egy, korábban szintén EVS projektben részt vett mentor személyében. Ő foglalkozott minden olyan problémánkkal, ami nem a munkával volt összefüggésben, mint például a lakásproblémák, személyes problémák, stb., de ő szervezte a csoport közös programjait is.

EVS-programban mindenki csak egyszer vehet részt. Az önkéntesek munkakörei és feladatai nagyon különbözőek, mint-hogy a megpályázható lehetőségek is azok. A program keretén belül lehet farmon dolgozni, különböző gyermek- és ifjúságsegítő szervezeteknél, különböző művelődési és kulturális eseményeknél, és így tovább. A Kulturális Fővárosok EVS-szel való együttműködése az EVS „speciális események” kategóriájába tartozik.

A Grazban dolgozó 14 önkéntes szintén különböző területeken dolgozott. Öten közülük a „Minicosmos – Kultúrfőváros a legkisebbeknek” projektben dolgoztak, gyakorlatilag ők vezették a gyermekprogramok információs központját. Másik négy fiatal az „Acces All Areas” (érj el minden területet) elnevezésű ifjúsági projektben dolgozott. Ők részben a programok kifejlesztésében és szervezésében, részben ezek lebonyolításában vettek részt.

Két fiatal dolgozott a marketing osztályon, de ők nem igazán értették jól meg magukat a feletteseikkel, és végül kompromisszum hiányában nyár közepén, három hónappal a projekt vége előtt hazautaztak. A maradék három ember a sajtóosztályon dolgozott, három teljesen különböző munkakörben. Egyikük az internetes oldalért felelős munkatárs asszisztense lett, másikuk szerkesztőségi és irodai asszisztens, a harmadik, azaz én pedig a sajtócentrumban, az újságírók információs- és kapcsó-

lattartó központjában dolgoztam. Az én irodám volt a kapocs a sajtó és a sajtóosztály, illetve az egész cég között, nekem és a kollegáimnak kellett a lehető legtöbb és legkülönbözőbb kérdésekre a választ tudni.

S minthogy minden programot ismernem kellett, íme egy kis felhívó a kedvenceimből:

A grazi építészetnek egykoron külön iskolája volt, és ma is rengeteg fiatal tanuló építészetet a városban, emiatt a Kultúrfőváros programjában ez kiemelkedő szerepet kapott. Az idén felépített épületek nagy részére jellemző, hogy valamilyen integrációs funkciójuk van, és hogy formájukban és/vagy funkciójukban teljesen egyedülállóak, különlegesek, néhány esetben különösek.

A mesterséges sziget például, amit egy grazi születésű művész ötlete alapján a new yorki illetőségű Vito Acconci és stúdiója épített (az alkatrészeket mellesleg a Szombathely mellett található Vépen gyártották), a Mura folyót vonja be a város mindennapi életébe.

Célja egyrészt a város két oldalának, a világörökséghez tartozó óváros és a részint bevándorló-, részint piroslámpás negyedekből álló „túlpárt” összekötése, másrészt a folyónak, mint lélettérnek a köztudatba való beépítése.

A két részből – egy felfelé és egy lefelé fordított kagylóhéjből – álló szigeten egy kis anfiteátrum, egy kávézó és egy csöppnyi játszótér található. A játszótér kis mérete ellenére is fontos szerepet játszik a konstrukcióban, hiszen ez köti össze a nyitott előadóteret és a kávézót.

A nemrég elkészült új Kunsthaus (művészetház) mindenekelőtt formájával hívja fel magára a figyelmet. A leginkább óriási szappanbuborékre emlékeztető épület két brit építész, Peter Cook és Colin Fournie műve.

Grazban hagyománya van a hagyományos és az új, formabontó építészet egymás mellett élésének. A Kunsthaust egyébként egy régi ház homlokzatával építették egybe, amely Európa első vasbeton szerkezetes épülete volt. Minthogy a Kunsthaus nem az óvárosban, hanem a Mura folyó túlpártján áll, nagy szerepet szán nekik a város ezen részének szociális és kulturális fellendítésében. Ebben az új intézményben kapott helyet a Camera Austria nevű névös osztrák fényképészeti magazin is, melynek a Kultúrfőváros keretében két kiállítása volt.

A kiállítások közül mindenképp említést érdemel a Turmbau zu Babel (Bábel tornya) című, mely három különböző részből állt. Az első részben a Bábel tornya történet művészeti interpretációjának legjobb darabjait lehetett látni, barokk festményektől elkezdve egészen huszadik századi rézkarcokig. A második rész a beszélt nyelv történetével, fejlődésével és sokféleségével foglalkozott. A harmadik részben pedig az írás történetébe vezették be az érdeklődő látogatókat.

A Phantom der Lust (Vágy fantomja) című kiállítás apropója a grazi születésű, és Grazban alkotó író, Leopold von Sacher-Masoch újrafelfedezése volt, akiről kortársa, egy pszichológus a masochizmus jelenségét nevezte el. Az író munkásságával kevésbé, de a masochizmusnak a művészetben való megjelenésével/megjelenítésével foglalkozó kiállítás, az előbb említett Turmbau zu Babelhez hasonlóan, meglehetősen nagy anyagból épült fel, nagyrészt fotókból, festményekből, és egyéb képekből. A modern technikai installációk azonban természetesen itt sem hiányoztak.

A graziak számára talán legfontosabb kiállítás azonban a Berg der Erinnerungen (Emlékek Hegye) volt. A Schlossberg-

ben található labirintusrendszerben, melyet a lakosok a második világháború alatt óvó- és búvóhelynek használtak, a város lakóinak személyes emlékeit állították ki, lehetőség szerint a hozzátartozó történetet is megosztva a látogatóval. A kiállított tárgyak tematikus csoportosításban voltak elhelyezve a labirintusrendszer termeiben, és látható volt köztük régi játékmackó éppúgy, mint tüntetésekről megmaradt transzparenszek, fotók, vagy éppen „Hungary” feliratú szüvenfr-bögrécske.

Zeneileg szintén nagyon színes volt a program. Volt európai jazzfesztivál, a huszadik század komolyzenei remekműveit felvontató koncertsorozat, és persze számtalan party, ahol a modern zenecsínálás nagyjai, a legjobb osztrák és külföldi DJ-k szórakoztatták a népes közönséget. Az én kedvencem mégis a Szentpé-tervárról meghívott vendégművész-csoport volt, a Marinszkij-színház és Kirov-zenekar egy zseniális karmester, maestro Valerij Gergiev vezényletével.

Az egyik legnagyobb élményem pedig egy színházi előadás volt, melyet a Kultúrfőváros a minden évben megrendezésre kerülő grazi avantgard-fesztivállal, a „Steirischer Herbst”-tel közösen mutatott be. Ez a minden tekintetben egyedülálló produkció az európai identitás kérdéskörét járta körbe, egy berlini illetőségű színész-táncos csoport előadásában, melynek tagjai többek között Argentínából, Csehországból, Koreából, Japánból, Kanadából, Svédországból, Venezuelából stb. származnak.

Kaposvári művelődésszervező szakosok a Magyar Művelődési Intézet nyílt napjáról

A kaposvári egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kar Művelődésszervező Szak nappali tagozatának IV. évfolyamos hallgatóiként „A művelődés hete – a tanulás ünnepe” rendezvénysorozat alkalmából egy napot töltöttünk a Magyar Művelődési Intézetben, 2003. őszén.

A programban fellépő dráma-specializációs csoportunkat kísértük, s velük együtt hallgattuk az előadásokat, amelyek a Magyar Művelődési Intézet szerepéről, távlatos feladatairól, illetve a kulturális szakemberképzés Európai Unióban elfoglalt helyéről szóltak.

E látogatásunk előtt még nem jártunk a Budai Vigadó gyönyörű épületében, és nem volt kapcsolatunk az intézettel.

Egybehangzó véleményünk szerint, a programból leginkább tetsző, legmeghatározóbb rész az volt, mikor végigvezettek minket az épületen. Megismerhettünk minden osztályt, munkájukat és dolgozóikat, a vezetőik kalauzolására során.

Úgy gondoljuk, egy ilyen műemléképület megfelelő helyen ilyen intézet működtetésére, s megfelelő helyszín egy ilyen kulturális rendezvénysorozat számára.

Jó lenne, ha ez a rendezvény elindítana egy jó kapcsolatot köztünk s az intézet között, egyéb rendezvények, találkozók, esetleg állásbörze formájában.

Sajnálunk, hogy kevés hallgató volt, kevés azonos vagy hasonló szakos hallgatóval ismerkedhettünk meg.

Összességében elmondhatjuk, hogy tartalmas és kellemes napot töltöttünk el a Magyar Művelődési Intézetben. Örülünk, hogy ezt a rendezvénysorozatot életre hívták, s reméljük lesz még folytatása.

Kaposvár, 2003. december 8.

A kaposvári művelődésszervező szakos hallgatók